

Skrifnúmer 13

Ferð að Gilsvatni og Friðmundarvötnum.

Sunnud. 10. ágúst 1947 kl. 8 til mánud. 11. ág. kl. 1.

Farið á hestum frá Guðlaugsstöðum, Blöndudal.

Pátttakendur: Sigurjón Rist, Guðmundur Pálsson, bóndi og Ásgerður Stefánsdóttir, kennslukona.

Tilgangur ferðarinnar var að mæla ^{rennsli} ~~vatnsmagn~~ Gilsár og Friðmundarár og athuga um möguleika á að beina rennsli þeirra um Grænasund niður á Sléttárdal og auka þannig vatnasvæði Svínavatns.

Farið var sem leið liggur upp með Gilsárgili. Neðst er það djúpt klettagil, en ofar fláandi jökulurðarkambar, og til vesturs þar sem Gilsárin beygir til suðurs eru ávalar jökulurðarbungur með mýrum í slökkum.

^{Rennsl:} Vatnsmagn Gilsár var mælt ca. 250 m norðan við Gilsvatn og reyndist ^{það} vatnsmagnið $\dots 0,37 \text{ m}^3/\text{sek}; 12 \frac{1}{4} \text{ sek pr. km}^2$

Haldið var áfram með vatninu að vestan, þar er samfelldur ás, sem heitir Skollhólsás, við suðurenda hans er Ásendatjörn úr henni fellur Ásendalækur austur í Fiskilæk. Farið var vestan Leirtjarna allt að Friðmundará, sem fellur úr Vestra-Friðmundarvatni niður til Vatnsdals.

Áin var mæld skammt frá vatninu og reyndist ^{rennsli} vatnsmagnið $\dots 0,20 \text{ m}^3/\text{sek} = 7 \frac{1}{4} \text{ sek pr. km}^2$

Samanlagt ^{rennsli} vatnsmagn Gilsár og Friðmundarár, við þessa mælingu er $\dots 0,57 \text{ m}^3/\text{sek}$, ^{~ 9,5 $\frac{1}{4}$ sek pr km²} möguleiki virðist á að ná því inn á vatnasvæði Svínavatns, en til þess þarf:

- 1) að stífla Friðmundará upp við vatn, 2) Grafa sundur eiðið milli Friðmundarvatna, 3) Stífla Gilsá. 4) Grafa skurð úr Gilsvatni vestan

Gilsár um Heygarðsflóann norður í Grænasund.

Stíflustæði við Friðmundará.

Mælt var stíflustæði ca. 25 m. neðan við vatnið, mældir voru 37.25 m. sunnan við ána, sem er þarna 2,75 m á breidd og 40 m að norðan:

SSV	Holt	0	m.	90	cm	yfir	yfirborði	Friðmundarvatns
	Lægð	20	"	79	"	"	"	"
	Hæð	30	"	100	"	"	"	"
	Bakki	37,25"		56	"	"	"	"
	Arbotninn	38,50"		45	"	"	"	"
	Bakki	40	"	6,5"	"	"	"	"
	Mýri	45	"	12	"	"	"	"
	"	50	"	25	"	"	"	"
	"	55	"	32	"	"	"	"
	Holt	60	"	40	"	"	"	"
	"	70	"	93	"	"	"	"
NNA	"	80	"	133	"	"	"	"

Ekki er ástæða til að hafa þarna stóra stíflu því að mjög auðvelt er að grafa eiðið sundur milli vatnanna, eins og síðar skal sýnt. Öðru máli er að gegna sé vatnið nýtt sem vatnsgeymir, ætla má að hægt sé að hækka vatnsborðið frá því sem nú er, um einn metra, en ekki meir, því að lágt er að því bæði að vestan og austan.

Hvergi er hindrun fyrir jarðýtu á leiðinni neðan úr Blöndudal og upp að Friðmundará, og mun jarðýta auðveldlega geta rutt að stíflunni.

Mælt fyrir skurði milli Friðmundarvatna.

Samkv. korti herforingjaráðsins er Friðmundarvatn eystra 6 m lægra en það vestra.

Sé mælt frá vestra Friðmundarvatni í áttina að því eystra þar sem

eiðið er ^{lagt} fast.

Vatnsyfirborð	Hæð 0	Niður á "pétt"
Bakki, 3 m.	" 125 cm.	
Holt, 10 "	" 90 "	
" 20 "	" 73 "	72 cm.
" 40 "	" 54 "	50 "
" 60 "	" 33 "	30 "
" 80 "	" 4 "	
Mýri, 100 "	" ÷15 "	
" 150 "	" ÷53 "	
" 200 "	" ÷72 "	
Fen 300 "	" ÷186 "	

Aframhaldandi halli jafnt og pétt að eystra vatninu.

Það sem hér er kallað "pétt" er grájeitt sandlag (eða móhella), sem teinn gekk ekki í gegnum, eða mun auðvelt að vinna.

Góð aðstaða fyrir jarðýtu. Auðséð á gróðrinum í vatninu að það er grunnt.

Stíflustæði við Gilsá.

Milli ásana sem ganga norður frá Gilsvatni eru ca. 250 metrar. Landið á milli þeirra er lágt og flatt, en hækkar aðeins er fjær dregur vatninu (innan takmarka 500 m).

Til greina getur komið að stífla Gilsá á tveim stöðum.

- 1) Upp við Gilsvatn. Þar fellur áin í tveggja metra breiðum kíll, vatnsdýpi einn metir. Auðveld fyrirhleðsla sem gæfi um 60 cm. hækkun á Gilsvatni.
- 2) Nokkru norðar, þar sem þrengist milli ásenda. Þar yrði stífla

kostnaðarsamari, en gæfi um eins meters hækkun á vatninu.

Mælt fyrir skurði úr Gilsvatni um Heygarðsflóann.

Eftir herforingjaráðskorti að dæma mætti ætla að hægt væri að beina frárennsli Gilsvatns til vesturs, en því láni er ekki að heilsa. Þar er samfelldur ás, sem heitir Skollhólsás, eins og áður greinir.

Ráðlegast virðist að grafa skurð norður vestast úr vikinu, sem gengur lengst til norðurs, þræða svo meðfram ásnum þar er mýrarfen og er 150 m austur að Gilsánni. Holt ber þar á milli ofurlítið hærra en lágdragið upp við áginn.

Þessi leið var mæld, sjá mælinguna hér á eftir. Á fyrstu 500-600 m er auðvelt að sprengja skurð. Um 600 m frá vatninu verður að beygja vestur yfir svonefndan Skálasteinsás, þar er lögð í hann og mældist hæsti punkturinn í lögðinni 231 cm yfir vatninu. Það sem séð varð, var smágerð jökulurð, og má því ætla að auðvelt sé að grafa þennan hrygg sundur með jarðýtu. Breidd hans er ca. 70 m.

Bak við þennan hrygg lækkar landið nokkuð ört til norðurs niður drag að Heygarðsflóanum. Komið er í Flóann 1300 m norðan við vatnið, þar endar Skálasteinsás.

Flóanum hallar fyrst um sinn til norðurs og austurs, niður að svo nefndum Kaldalæk, sem á upptök sín í flóanum og fellur í Gilsá. Um 500 m norðar (1800 m frá vatninu) hækkar flóinn til norðurs (hallar til SSA), en þá eru eftir ca. 700 m norður á vatnaskil við Grænasund.

Á vatnaskilunum var jarðvegurinn athugaður og í nánd við þau. Engin stöng lengri en 2,50 m var með í förinni, svo að ekki var hægt að kanna lengra niður, en á því dýpi var ekki komið niður á fast.

Mælinguna var erfitt að framkvæma vegna slagveðurs og síðar myrkurs, en hún fer hér á eftir:

<u>Hæð:</u>	<u>Staður:</u>	<u>Landslag:</u>	<u>Hælli á 50 m til austurs.</u>
0	Gilsvatn		
40 cm.	Bakki		
80 "	50 m.	Mýri	
120 "	100 "	"	
120 "	200 "	"	
110 "	300 "	"	
107 "	400 "	"	
125 "	500 "	Holt	157 cm.
133 "	600 "	Hæð-Jökulurð	
231 "	650 "	" "	
145 "	700 "	" "	
8 "	800 "	Drag, Flagholt	
±177 "	900 "	" "	
±293 "	1000 "	" "	
±498 "	1100 "	Mýri	
±573 "	1200 "	"	
±695 "	1300 "	"	
±723 "	1400 "	Fen	35 cm.
±748 "	1500 "	"	25 "
±758 "	1600 "	"	30 "
±753 "	1700 "	"	30 "
±708 "	1800 "	"	35 "
±691 "	1900 "	"	37 "
±673 "	2000 "	"	
±653 "	2100 "	"	
±663 "	2200 "	"	
±643 "	2300 "	"	
±663 "	2400 "	"	

Mánudagur 11. ágúst. Guðlaugsst. - Blönduós.

Fór frá Guðlaugsst. kl. 10. Gekk frá vhm við Efri-Laxá og mældi hana, kom að Blönduósi kl. 21.

Þriðjudagur 12. ágúst. Blönduós - Sólbakki.

Fór frá Blönduósi kl. 9 og mældi Neðri-Laxá. Um Blönduós aftur og vestur að Víðidalsá, fór með ánni frá Laufási, að Nýpukoti. Kom að Sólbakka kl. 22.30.

Miðvikudagur 13. ágúst. Víðidalsá.

Setti niður vhm við Fossa hjá Laufási kl. 9-17.30.

Víðidalsá mæld á brotinu norðan við Hamarsfljót kl.20-22.

Dalsá mæld kl. 23-23.30.

Fimmtudagur 14. ágúst.

Komið til Reykjavíkur.